

ਬੀਐਸਾਈਕਿਊਨ ੮ ਨਵੀਨ ਪਿਕਾਂਚੇ ਕਾਣ ਵਿਕਸਿਤ

शेतकऱ्यांसाठी तांदूळ, तीळाच्या वाणांची निर्मिती

शेतीचा कायापालट करण्यासाठी, शेतकऱ्यांचे उत्पन्न सुधारण्यासाठी, पिकांची लवचिकता वाढवण्यासाठी भाभा अणुसंशोधन केंद्राने (बीआरसी) विविध कृषी विद्यापीठांच्या सहकायनि व्यावसायिक लागवडीसाठी आठ नवीन पिकांचे वाण विकसित केले आहेत. यात ५ तृणधार्ये आणि ३ तेलविद्यांच्या वाणांचा समावेश आहे. ने ७० वर्षांच्या कारकिर्दीमध्ये आतापर्यंत ७० पीक जाती शेतकऱ्यांसाठी विकसित केल्या आहेत. याचा शेतकऱ्यांना फायदा होणार आहे.

कोणते वाण केले विकसीत? दापोली येथील डॉ. बाळासाहेब सावंत कोकण कृषी विद्यापीठाच्या सहकार्याने महाराष्ट्राच्या किनारपट्टी भागातील क्षार जमिनीसाठी 'ट्रॉप्से कोकण खारा' हे तांदळाचे वाण विकसित केले आहे. या वाणामुळे खाण्या मातीमध्ये भातशेती करणे शक्य होणार असून भाताचे उत्पादन १५ टक्क्यांनी वाढण्यासही मदत होणार आहे. रायपूरमधील इंदिरा गांधी कृषी विद्यापीठाच्या सहकार्याने छत्तीसगढमधील शेंतकच्यांसाठी 'बौना लुचाई-स्टीटीएलएम' आणि 'सजीवनी' हे तांदळाचे दोन वाण विकसित केले आहेत. राजस्थानच्या

शुष्क परिस्थितीत चांगले उत्पादन मिळावे, यासाठी उप्पाता सहन करणारे आणि बुरशीजन्य रोगानं प्रतिरोधक असलेली 'ट्रॉम्बे जोधपुर गह-१५३' ही जात जोधपुर कधी विद्यापीठाच्या सहकायनी

विकसित करण्यात आली आहे. 'ट्रॅम्बे राज विजय गहू १५५' ही जात मध्य प्रदेशमधील ग्वाल्हेरमधील राजमाता विजयाराजे सिंधिया कुषी विद्यापीठाच्या सहकाऱ्याने विकसित केली. बींगआरसीद्वारे गवळाचे

वाण विकसित करण्याची ही पहिलीच वेळ आहे.
तेलबियांचं उत्पादन वाढवण्यासाठी प्रयत्न
देशांतर्गत उत्पादनातून ४० ते ४५ टक्के
तेलबियांची गरज भागवली जाते. तेलबियांच्या
उत्पादनात 'आत्मनिर्भरता' साध्य करण्यासाठी
मोहरी, तीळ आणि भुईमुगाचे उच्च उत्पन्न देणारे
सुधारित वाण बीएआरसीने विकसित केले आहे.
परभणीतील वसंतराव नाईक मराठवाडा कृषी
विद्यापीठाच्या सहकाऱ्याने गामा किरण विक्रिण
वापरून प्रथमच तीळाची 'ट्रॉम्बे लातूर तीळ-
१०' ही जात विकसित केली आहे. यातून सुमारे
२० टक्के अधिक उत्पन्न मिळणार आहे.
राजस्थानसाठी जोधपूर कृषी विद्यापीठाच्या
सहकाऱ्याने 'ट्रॉम्बे जोधपूर मस्टरड २' ही सध्याच्या
वाणांपेक्षा १४ टक्के अधिक उत्पादन देणारे वाण
विकसित करण्यात आले आहे. यात तेलाचे प्रमाण
४० टक्के आहे. रायपूरमधील इंदिरा गांधी कृषी
विद्यापीठाच्या सहकाऱ्याने 'ट्रॉम्बे ग्राउडनट ८८' हे
भुईमुगाचे नवे वाण विकसित केले आहे. त्याला
'छतीसगढ ट्रॉम्बे मुंगफली' असेही नाव दिले आहे.
हे वाण छतीसगढमध्ये पावसाळी व उन्हाळी होणामात
लागवडीसाठी योग्य आहेत.

महत्वाच्या घटना

७७ : कॅप्टन जेम्स कूकने प्रशांत महासागरातील किरितीमती बेटांचा शोध लावला.

९२ : भाराताचे प्रसिद्ध लेखक बनारसीदास चतुर्वेदी यांचा जन्म.

९४ : पहिली वैद्यकीय परिषद कोलकत्ता येथे सुरु झाली.

पांडिहारसमध्ये गुलाबाची लागवड

जर तुम्ही फळे आणि
भाज्यांची लागवड करून कंटाळा
करत असाल तर फळे आणि
भाजीपाला व्यतिरिक्त गुलाबाची
लागवड करून शेतकरी भरघोस
नफा कमवू शकतात. शेतकरी
पॉलिहाऊसमध्ये डच गुलाबाची
लागवड करू शकतात. या फुलाचे
वेगळेपण आहे, तज्ज्ञांच्या मते,
या फुलाचा रस उसाच्या रसापेक्षा
किंवतीरी पटीने गोड असतो.

कितातरा पटान गाड असता.
यासोबतच बाजारातीही भरपूर
माणगी आहे. या फुलाचा वापर
सजावटीसाठीही केला जातो. या
फुलाची लागवड शेतकऱ्यांचे
नशीब बदलू शकते. पॉलिहाऊसमध्ये या फुलाच्या
लागवडीसाठी अनुदानही उपलब्ध
आहे. तज्ज्ञांच्या मते, एक
एक रमध्ये पॉलीहाऊस
उभारण्यासाठी सुमारे ७० लाख
रुपये खर्च येतो. ज्यावर राष्ट्रीय
फलोत्पादन मंडळाकडून ५० टक्के
अनुदान दिले जाते. या फुलाची
लागवड फक्त पॉलीहाऊसमध्येच
के ली जाते. डच गुलाब
वाढवण्यासाठी, पॉलीहाऊसमध्ये
सुमारे ३२-३५ अंश सेल्सिअस

जीवाणू खते - पीक संरक्षण व उत्पादन वाढीसाठी किफायतशीर आणि परिणामकारक पर्याय

अझोटेबॅक्टर आणि रायझोबियम ही संवर्धने प्रचलित असून इतर जीवाणू खताच्या अधिक वापरासाठी कृषी खाते व कृषी विद्यापीठे प्रत्यलशील आहेत.

जीवाणू खत (संवर्धन) वापरण्याची पद्धती : अझोटेबॅक्टर अथवारायझोबियम जीवाणू संवर्धन वापरायचे असल्यास संवर्धनाचे १ पाकिट (२५० ग्रॅम) ५०० लिटर पाण्यात मिसळून केलेले द्रावण बियाण्यांवर शिंपून हलक्या हाताने चोळावे. जीवाणू संवर्धन लावलेले बियाणे स्वच्छ कागदावर किंवा पोत्यावर सुकवावे आणि लगेच पेरणीसाठी वापरावे. एका पाकीटातील संवर्धन (२५० ग्रॅम) १० ते १५ किलो बियाणांवर प्रक्रिया करण्यासाठी पुरेसे होते. गुळाचे पाणी (५० ते १०० ग्रॅम गूळ + ५०० मिली पाणी) वापरल्यास जास्त परिणामकारक ठरते. उसाची एक एकर लागवण करण्यासाठी ५० लिटर अॅसीटॉबॅक्टरची ८ पाकिटे आणि स्फुरद विद्राव्य जीवाणूची (पीएसबी) ८ पाकिटे मिसळून द्रावण तयार करून उसाच्या कांड्या या द्रावणामध्ये बुडवून लगेच लावणी करावी. बटाट्याच्या एक एकर लागणाऱ्या बेण्यासाठी अझोटेबॅक्टरची ८ पाकिटे व स्फुरद विद्राव्य जीवाणूची (पीएसबी) ८ पाकिटे ५० लिटर पाण्यात मिसळून द्रावण तयार करावे व द्रावणात बेणे बुडवून लावणी करावी. हल्द, आले (अद्रक) एक एकरा करीता लागणाऱ्या बेण्यासाठी अझोटेबॅक्टरची ८ पाकिटे व स्फुरद विद्राव्य जीवाणूची (पीएसबी) ८ पाकिटे ५० लिटर पाण्यात मिसळून द्रावण तयार करावे. रोपाच्या लावणी करते वेळी रोपाची मुळे र द्रावणामध्ये ५ मिनीटे बुडवून नंतर लावणी करावी. ज्यारी पिकास अंझोटेस्पीरिलम स्फुरद विद्राव्य जीवाणू संवर्धनाची आर्थ हरभरा पिकास रायझोबियम व स्फुरद विद्राव्य जीवाणू संवर्धनाची एकत्रित (२५० ग्रॅम प्रत्येक जिवाणू संवर्धन प्रति १ किलो बियाणास) बिजप्रक्रिया करावी, अश शिफारस करण्यात येते. सोयाबीन पिकास रायझोबियम व स्फुरद विद्राव्य जीवाणू संवर्धनाची आणि करडईस अझोटेबॅक्टरची १५० ग्रॅम प्रत्येक जीवाणू संवर्धनाची प्रति १० किलो बियाणास) एकत्रित बिजप्रक्रिया करावी.

जीवाणू संवर्धन वापरातांना घ्यावायाच्या काळजी : जीवाणू संवर्धने पाकिटावर नमूद केलेल्या पिकांसाठी सूचनेप्रमाणे अंतिम दिनांकापूर्वी वापरावीत. बियाण्यांचा बुरशीनाशके किंवा कीटकनाशके अगोद वापरावीत व त्यानंतर जीवाणू संवर्धन लावावे. जीवाणू संवर्धन अथवा संवर्धनाचे प्रक्रिया केलेले बियाणे खतात मिसळून नंतर जीवाणू संवर्धन खरेदी करताना वापरासव्याचे अंतिम तारीख तसेच पिकाचे नाव पाहून खरेदी करावे व पाकिटास सावलीत थंड जागी ठेवावे. वेगवेगळ्या विद्राव्यांचे अंदाज नाही.

६६ : जॉन - इंग्लंडचा राजा (मृत्युः १९ आक्टोबर १२१६)

१८ : जेम्स प्रेस्कॉट ज्यूल - ऊर्जेच्या संक्रमणाविषयी सिद्धांत मांडणारे ब्रिटिश पदार्थ वैज्ञानिक (मृत्युः ११ आक्टोबर १८८९)

२० : डॉ. भोगाराजू पटटाभी सीतारामय्या - स्वातंत्र्यसैनिक, इतिहासकार आणि कांग्रेसचे नेते. कांग्रेसच्या सुवर्णमहोत्सवानिमित्त त्यांनी लिहिलेला 'हिस्ट्री ऑफ द इंडियन नॅशनल कॉंग्रेस' हा ग्रंथ महत्त्वपूर्ण आहे. (मृत्युः १७ डिसेंबर १९५९)

१९ : पादुर्ग सदाशिव साने ऊर्फ 'साने गुरुजी' - नामवंत साहित्यिक, बालसाहित्यिक, समाजवादी नेते, समाजसुधारक व स्वातंत्र्यसैनिक. त्यांचे 'शायमची आई' हे पुस्तक प्रकाशनक्षेत्रातील सर्व विक्रम मोडणारे ठरले आहे. (मृत्युः ११ जून १९५०)

२४ : मोहम्मद रफी - पाश्वरगायक, पद्मश्री (१९६७) (मृत्युः ३१ जुलै १९८० मुंबई)

३० : देशातील प्रसिद्ध लेखिका उषा प्रियंवदा यांचा जन्म.

४२ : भारतीय अभिनेते, दिग्दर्शक, नाटककार इंद्र बानिया यांचा जन्म. १९५६: भारतीय चित्रपट सृष्टीचे प्रसिद्ध अभिनेते अनिल कपूर यांचा जन्म.

५७ : हमीद करझाई - अफगाणिस्तानचे राष्ट्राध्यक्ष

५९ : हिन्दी चित्रपट कलाकार अनिल कपूर यांचा जन्म.

66

मृत्यु । पुण्यातथा । स्मृतांदन

१५२४ : वास्को द गामा - पोर्टुगीज दर्यावर्दी. अफ्रिकेला वळसा घालून युरोपातुन भारतात येण्याचा मार्ग त्याने शोधला.

१९६७ : बास्किन-रोविन्स चे सहसंस्थापक बर्ट बास्किन यांचे निधन. (जन्म: १७ डिसेंबर १९१३)

१९७३ : पेरीयार ई. व्ही. रामस्वामी - स्वातंत्र्यसैनिक, समाजसुधारक आणि द्रविड चवळवळीचे प्रणेते (जन्म: १७ सप्टेंबर १८७९)

१९७७ : नलिनीबाला देवी - आसामी कवयित्री व लेखिका (जन्म: २३ मार्च १८९८)

१९८७ : एम. जी. रामचंद्रन - अभिनेते व तामिळनडुचे मुख्यमंत्री (जन्म: १७ जानेवारी १९१७)

१९८८ : प्रसिद्ध लेखक जैनेंद्रकुमार यांचे निधन.

१९९३ : स्वातंत्र्यसैनिक, समाजसुधारक पेरीयार ई. व्ही. रामस्वामी यांचे निधन. (जन्म: १७ सप्टेंबर १८७९)

१९९९ : नायकी इंक चे सहसंस्थापक बिल बोरमन यांचे निधन. (जन्म: १९ फेब्रुवारी १९११)

२००० : कूपर कार कंपनीचे सहसंस्थापक जॉन कूपर यांचे निधन. (जन्म: १७ जुलै १९२३)

२००५ : भानुमती रामकृष्ण - तामिळ व तेलगू चित्रपटांतील अभिनेत्री, दिग्दर्शक, निर्माती, गीतकार, संगीतकार, गायिका व लेखिका (जन्म: १७ सप्टेंबर १९२५).

रताळ्याच्या या आहेत प्रसिद्ध जाती; होईल उत्पादनात वाढ

रताळे हे नैसर्गिकरित्या गोड मूळ पीक आहे.
वर्षभर त्याची लागवड केली जाते. पण विशेषत:
हिवाळ्यात त्याचे प्रमाण जास्त असते. बाजारात
रताळ्याला नेहमीच मागणी असते. बटाळ्यासारखे
दिसणरे रताळे विविध राज्यांमध्ये मोठ्या प्रमाणावर
घेतले जातात. आज संपूर्ण जगाला भारतात
पिकवल्या जाणार्या रताळ्याची चव आवडते.

भारतातील रताळ्याच्या पाच प्रसिद्ध जार्तीबद्दल
जाणून घेऊया ज्यांच्या लागवडीमुळे चांगले उत्पादन
मिळते आणि शेतकरी त्याची लागवड करून
चांगला नफा देखील मिळवू शकतात. रताळ्याच्या
पाच प्रसिद्ध जाती आहेत ज्यांच्या लागवडीमुळे
चांगले उत्पादन मिळते आणि शेतकरी त्याची
लागवड करून चांगला नफा देखील मिळवू

या जातींची लागवड करा : शेतकरी
स्वात्म्याच्या काही मध्यभित वाणींची लागवड करा

शक्तात. या सुधारित वाणांमध्ये श्रीभद्रा वाण, गौरी वाण, श्री कनका वाण, सिस्पवा २ वाण आणि -१४ वाणांचा समावेश आहे. या जारीची लागवड करून चांगला नफा मिळवता येतो.

श्रीभद्रा : ही रताव्याची उच्च उत्पन्न देणारी जात आहे. ही जात ९० ते १०५ दिवसांत तयार होते. त्यात रुंद पाने असतात. हे कंद आकाराने लहान आणि गुलाबी असतात. या कंदामध्ये ३३ टक्के कोरडे पदार्थ, २० टक्के स्टार्च आणि २.९ टक्के साखर असते.

गौरी : रताव्याच्या या जातीचा शोध १९९८ साली लागला. गौरी वाण तयार होण्यासाठी ११० ते १२० दिवस लागतात. रताव्याच्या या जातीच्या कंदांचा रंग जांभळा आणि लाल असतो. गौरी जातीच्या रताव्याचे सरासरी उत्पादन हेक्टरी सुमारे २० टन आहे. श्री कनका : रताव्याची श्री कनका जात २००४ मध्ये विकसित करण्यात आली. या

जातीच्या कंदाची साल दुधाळ रंगाची असते. तो कापल्यावर पिवळ्या रंगाचा लगदा दिसतो. ही जात १०० ते ११० दिवसांत पक्क होते. या जातीचे उत्पादन हेक्टरी २० ते २५ टन आहे.

सीपवा-२ : रताव्याच्या या जातीचे उत्पादन आम्लयुक्त जमिनीत होते. त्यामध्ये कॅरोटीन मुबलक प्रमाणात असते. रताव्याची ही जात ११० दिवसांत पिकते. त्याचे उत्पादन हेक्टरी २० ते २४ टन आहे. एसटी -१४ : रताव्याच्या या जातीचा शोध २०११ मध्ये लागला. रताव्याच्या या जातीच्या कंदांचा रंग किंचित पिवळा असतो. लगद्याचा रंग हिरवा आणि पिवळा असतो. या जातीमध्ये व्हिटा कॅरोटीन (२० मिग्रॅ प्रति ३० ग्रॅम) जास्त प्रमाणात असते. ही जात तयार होण्यासाठी ११० दिवस लागतात. जर आपण त्याच्या उत्पादनाबद्दल बोललो तर ते सुमारे ७० टन प्रति हेक्टर आहे.

